

Reformer ökar de ekonomiska drivkrafterna för arbete

De ekonomiska drivkrafterna för ökat arbete kan mätas på olika sätt. Vissa mått syftar till att mäta drivkrafterna för att marginellt öka antalet arbetade timmar. Till dessa mått hör den s.k. marginella utbytesgraden, vilken är den andel av en arbetskostnadsökning som netto tillfaller den som ökar sin arbetsinsats (efter att hänsyn tagits till ökad skatt, ökade avgifter, minskade bidrag och framtida socialförsäkringsförmåner). Andra mått syftar till att mäta drivkrafterna för personer som inte är sysselsatta att bli sysselsatta. Ett sådant mått är den s.k. diskretionära utbytesgraden för den som övergår från arbetslöshet till arbete. Detta mått mäter den andel av arbetskostnaden som netto tillfaller den som övergår från arbetslöshet till arbete. Båda dessa mått beaktar arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt och punktskatter.

Regeringens reformer höjer båda utbytesgraderna

Konjunkturinstitutet har beräknat effekterna på den marginella och den diskretionära utbytesgraden av reformerna i budgetpropositionen. Resultatet visar att den marginella utbytesgraden ökar med 1,5 procentenheter och att den diskretionära utbytesgraden ökar med 1,7 procentenheter (se tabell 46).

Tabell 46 Genomsnittliga utbytesgrader 2007
Procent

	Exkl. BP	Inkl. BP	Skilnad
Marginell utbytesgrad	39,2	40,7	+1,5
Exkl. arb.giv.avg., indirekta skatter och förmåner	59,2	61,6	+2,4
Marginaleffekt	40,8	38,4	-2,4
varav Inkomstskatter	38,6	36,3	-2,3
Bidrag	2,2	2,1	-0,1
Diskretionär utbytesgrad	12,4	14,1	+1,7
Exkl. arb.giv.avg., indirekta skatter och förmåner	18,7	21,3	+2,6
Tröskeeffekt	81,3	78,7	-2,6
varav Inkomstskatter	10,2	9,2	-1,0
Bidrag	71,1	69,5	-1,6

Anm. Beräkningarna utförs på information om hushållens inkomster 2004 framskrivna till 2007. Medelvärde för den diskretionära utbytesgraden har vägts med arbetslöshetstidens längd.⁶⁴

Källa: Konjunkturinstitutet.

Åtgärderna medför att den marginella utbytesgraden stiger från 39,2 procent till 40,7 procent. Vid en arbetskostnadsökning på 10 000 kronor tillfaller således ytterligare 150 kronor den som ökar sin arbetsinsats. I stället för att netto få behålla 3 920 kronor av den högre arbetskostnaden kommer åtgärderna medföra att arbetstagaren får behålla 4 070 kronor.

Den diskretionära utbytesgraden uppgår, före reformerna till 12,4 procent. För ett jobb med en arbetskostnad på 300 000 kronor per år får därmed den som övergår från arbetslöshet till arbete 37 200 kronor mer per år netto jämfört med att vara arbetslös. Åtgärderna i budgeten medför att den ekonomiska utbytet ökar från 12,4 procent till 14,1 procent, vilket motsvarar en ökning med 5 100 kronor per år, till sammanlagt 42 300 kronor per år.

Åtgärderna ger även lägre marginaleffekt och lägre tröskeeffekt

Beräkningarna visar även att reformerna medför att förändringarna i marginaleffekten och tröskeeffekten är större än motsvarande utbytesgrader. Marginaleffekten anger hur stor andel av en löneökning som hushållet får betala i form av ökad skatt och ökade avgifter, samt går miste om i form av minskade bidrag. Tröskeeffekten visar hur stor andel av lönen som hushållet kompenseras för vid övergång från arbete till arbetslöshet. Konjunkturinstitutets mått visar dock det omvända förhållandet, dvs. tröskeeffekten beräknas för övergång från arbetslöshet till arbete. Både marginaleffekten och tröskeeffekten är ofullständiga i så mening att de inte beaktar värdet av framtida förmåner, arbetsgivaravgifter och indirekta skatter. Av den anledningen relateras inkomstförändringar till lönen i stället för, som i fallet med utbytesgraderna, till arbetskostnaden.

En minskning av marginaleffekten, till följd av åtgärderna i budgetpropositionen, med 2,4 procent

⁶⁴ Syftet med att väga den genomsnittliga diskretionära utbytesgraden med längden på arbetslöshetsperioden är att på ett bättre sätt återspegla den möjliga ökningen av arbetsutbudet. En långtidsarbetslös som blir sysselsatt kommer att bidra med fler arbetade timmar till ekonomin under det aktuella året än en person som varit arbetslös under en kortare tid. Motsvarande beräkning av den marginella utbytesgraden utgår från att alla personer ökar sin arbetsinsats på marginalen. Det innebär att förändringen av antalet arbetade timmar är tämligen lika och därmed behövs ingen vägning.

av lönen innebär således att för en löneökning på 10 000 kronor stiger nettobehållningen för arbetstägaren med 240 kronor. Före åtgärderna uppgick nettobehållningen till 5 920 kronor, och efteråt har den stigit till 6 160 kronor.

Tröskeeffekten minskar från 81,3 procent till 78,7 procent av lönen till följd av åtgärderna i budgetpropositionen. Vid en lön på 200 000 kronor per år ökar därmed nettobehållningen vid övergång från arbetslöshet till arbete med 2,6 procent av lönen, vilket motsvarar 5 200 kronor. Den högre nettobehållningen beror på att åtgärderna medför både att värdet av de förlorade bidragen är lägre och att beskattningen av arbetsinkomsterna är lägre. Nettobehållningen ökar sammantaget från 37 400 kronor per år till 42 600 kronor per år.

Kommentarer till beräkningarna

Samtliga beräkningar är gjorda med hjälp av SCB:s Fasit-modell på årsdata för hushållens inkomster 2004, framskrivna till 2007 års nivå. Därmed återspeglar resultaten det ekonomiska utbytet av arbete under 2007 med i övrigt oförändrade levnadsförhållanden.

Diskretionära utbytesgraden återspeglar endast förändrad nettoinkomst under det år statusbytet genomförs. Under detta år kan den arbetslöse till vissa delar ha varit sysselsatt, och således redan ha tillgång till en del av jobbavdraget. Sett ur ett längre tidsperspektiv kan eventuellt jobbavdraget nyttjas fullt ut kommande år, jämfört med att vara arbetslös under hela detta år. Därmed kan ettårsperspektivet möjligen leda till viss underskattning av åtgärdernas effekter på den diskretionära utbytesgraden.

Därutöver kan det naturligtvis finnas ytterligare ekonomiska fördelar av arbete, som t.ex. en gynnsammare framtida löneutveckling, vilket inte heller framträder i resultaten. Även detta medför att det faktiska ekonomiska utbytet av arbete torde vara högre än den här redovisade utbytesgraden.